

здобувачів освіти - дослідницької, творчої, ігрової, проєктної, колективної, групової, парної, індивідуальної. У результаті застосування того чи того методу або їх комбінування учні мають потрапляти в ситуацію вибору, пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем, установлення закономірностей, суперечностей.

Проблема вибору ефективних методів навчання української мови багато десятиріч не втрачає актуальності як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Від її розв'язання залежить освітній процес загалом, діяльність усіх його суб'єктів, а отже, і освітній результат.

Навчання в сучасних умовах зорієнтоване на нову модель, відправною точкою якої є результат. Сьогодні учень не просто слухає вчителя або читає підручник, а самостійно здобуває інформацію, працює з нею. З огляду на це доцільним є такий поділ методів: методи вчителя (методи навчання), методи учня (методи учіння) і методи їхньої спільної діяльності.

Для процесу учіння важливі такі групи методів: оргдіяльнісні, опрацювання й засвоєння інформації, закріплення й творчого застосування знань і вмінь, самоконтролю. Актуальними для процесу навчання вважаємо всі різновиди методу розповіді, що зумовлено особливостями суб'єкт-суб'єктного навчання, згідно з яким учитель втрачає ключові позиції, урівнюючись у правах і обов'язках з учнями, тому більшість методів розподілено між самонавчанням учня і спільною діяльністю суб'єктів освітнього процесу. До методів спільної діяльності вчителя й учнів відносимо діалогічний, спостереження за мовою, проблемний, ситуаційний, метод проєктів, метод роботи з підручником/ роботи з навчальною інформацією,

Означені методи уможливають поєднання знань і вмінь учнів із різних предметів, сприяють розвиткові ключових компетентностей, тобто мають значний компетентнісний потенціал.

Поняттєве коло методу навчання української мови

*Н. Б. Голуб,
докторка педагогічних наук, професорка,
головна наукова співробітниця відділу навчання
української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Метод навчання – базисна категорія педагогіки, методики й дидактики, невід'ємний компонент усіх методик і технологій, основний щоденний «інструмент» учителя. Пильна увага науковців до цього терміна спричинена важливістю, універсальністю й постійною затребуваністю, незалежно від освітніх траєкторій, тенденцій і підходів.

Однак кількість досліджень не додала чіткості в розумінні, сприйнятті й послуговуванні цим терміном. Хаос починається з самого розуміння суті методу і того, як метод корелює з дотичними до нього поняттями. І якщо для науковців розлад поняттєвого поля є поштовхом до нових досліджень і дискусій, то для

студентів і вчителів це стало багаторічною перепоною, що не сприяє засвоєнню основ методики й формуванню методичної компетентності.

Чому категорії важливі? На думку вчених, акт категоризації – це один зі складників економії когнітивних ресурсів.

Поняттєве коло розуміємо як сукупність понять, термінів, що визначають сутність ядерного компонента (у цій ситуації – методу), доповнюють його й увиразнюють.

Поняттєве коло методу становлять передусім прийом, його види, а також види методів. Сам метод перебуває в поняттєвому полі методик і технологій. На перший погляд, усе чітко. На більш уважний погляд, помітні дві проблеми: як метод та прийом корелюють і наскільки осяжною є кількість прийомів і методів. Тому що, перш ніж чим чимось користуватися, треба про нього дізнатися, засвоїти його будову / структуру принципи та алгоритм дії, коефіцієнт результативності. А засвоїти те, що не піддається обрахунку й упорядкуванню, складно.

Найбільш оптимальними вважаємо подані нижче тлумачення методу й прийому:

Метод навчання – це спосіб досягнення навчальних цілей, які ставлять перед собою суб'єкти освітнього процесу.

Прийом – це складник методу, певна структурна одиниця, універсальність якої визначає здатність бути елементом кількох методів.

Ці терміни мають певне підпорядкування і не є взаємозамінювані. Відповідно методом вважаємо певний алгоритм дій/взаємодії, цілісність і результативність якого забезпечує система прийомів.

Таке розуміння сприяє забезпеченню чіткості, ясності та однозначності як нагальної методологічної вимоги, адже розмитість меж між термінами, термінологічна неоднозначність знижує результати наукової роботи й педагогічної практики.

Ефективнісний ресурс традиційних методів навчання української мови

*Н. В. Бондаренко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Монологічний метод (ММ) у його традиційному розумінні ґрунтується на усному репродуктивному цілісному системному викладі важливої частини навчального матеріалу педагогом. Саме він монополізує ініціативу, мисленнєво-мовленнєву активність, підкріплювану такими діями як міркування, оцінювання, утвердження особистих ставлень, інтелектуальне самовираження тощо. Натомість учні перебувають у становищі напівпасивних слухачів, за якого нехтуються їх можливості проявити особисте зацікавлення, власне бачення, задовольнити свої